

Отже, інокуляція насіння сої покращує якість продукції та врожайність, зменшує навантаження на ґрунт і рослини, забезпечує культуру азотом у критичні етапи розвитку та є економічно виправданою. Ефективність симбіотичних систем залежить від кліматичних умов ви-

рощування культури, а стратегія живлення сої обов'язково повинна включати елемент біологізації землеробства, такий як інокуляція, найбільш екологічний спосіб забезпечення рослин азотом.

Ключові слова: соя, інокуляція.

УДК 633.11

ЖИТОМИРЕЦЬ О. С.*, КИЄНКО З. Б., СМУЛЬСЬКА І. В.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, 03041, Україна

*email: zhitomirec2306@gmail.com

НОВІ СОРТИ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО (*TRITICOSECALE WITT.*) ДЛЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ

Тритикале озиме – це штучно створена культура, яка отримана шляхом схрещування пшениці та жита. Появу цього гібриду зумовило прагнення людини поєднати ряд господарсько-цінних ознак, властивих як пшениці (висока врожайність та якість зерна), так і жита (стійкість до несприятливих умов середовища тощо). Тритикале малопоширена культура в нашій країні, проте має великий потенціал для розширення посівних площ.

Сьогодні тритикале вирощують для двох цілей: на зерно (може йти в комбікорм або перемелюватись у продовольчу муку) або на зелену масу (для приготування силосу та сінажу).

Щороку Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні (далі – Реєстр сортів) поповнюється новими удосконаленими сортами тритикале озимого. Станом на 18.07.2024 р. Реєстр сортів налічує 58 сортів тритикале озимого. Із них 54 сорти або 93% вітчизняної селекції та 4 сорти або 7% іноземної селекції.

У зв'язку із прийняттям нового Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» зі зміна-

ми, поповнення Реєстру сортів значно зменшилось. Для порівняння: у 2021 році кваліфікаційну експертизу на придатність сортів до поширення (далі – ПСП) проходило 11 сортів тритикале озимого, з них по 6 сортах підготовлено експертні висновки за заявкою, які рекомендовані до Реєстру сортів. Тоді як у 2022 році кваліфікаційну експертизу на ПСП проходило – 10 сортів тритикале озимого і лише 2 сорти отримали державну реєстрацію. У 2023 році кваліфікаційну експертизу проходило 6 сортів і лише 3 сорти отримали державну реєстрацію, з яких 2 сорти внесені до Реєстру сортів без проведення кваліфікаційної експертизи. У 2023 р. порівняно з 2021 р. кількість зареєстрованих сортів зменшилась на 45%.

Аналіз Програми кваліфікаційної експертизи на ПСП тритикале озимого показав, що переважна кількість сортів, які знаходяться у експертизі і в подальшому будуть внесені до Реєстру сортів – вітчизняної селекції. У 2023 році експертизу на ПСП проходило 6 сортів тритикале озимого. З них, 5 сортів або 83% вітчизняної селекції, та 1 сорт або 17% іноземної селекції (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз Програми кваліфікаційної експертизи на ПСП тритикале озимого

Всього сортів	Вітчизняної селекції		Іноземної селекції		Кількість філій			Сортів 2–3 року експертизи					
	к-сть	%	к-сть	%	Степ	Лісостеп	Полісся	Всього	Вітчизняної селекції		Іноземної селекції		
									к-сть	%	к-сть	%	
2021													
11	10	91	1	9	–	4	5	9	8	89	1	11	
2022													
10	8	80	2	20	–	4	5	7	6	86	1	14	
2023													
6	5	83	1	17	–	4	6	3	3	100	–	–	

За результатами дворічних польових та лабораторних досліджень у 2022 р. Реєстр сортів поповнили 2 сорти тритикале озимого 'Лукашевський', заявник якого – Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України, та 'Щедре Носівське', заявником якого є Носівська селекційно-дослідна станція Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла НААН України.

Урожайність сорту 'Лукашевський' переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за п'ять попередніх років у зоні

Лісостепу на 0,80 т/га або 13,4% та в зоні Полісся на 0,74 т/га або 12,4%. Сорт стійкий до обсіпання та хвороб у зонах Лісостепу та Полісся. Сорт має середній вміст білка в зоні Лісостепу – 12,7% та в зоні Полісся – 12%. Показник зимостійкості в польових умовах – високий.

Урожайність сорту 'Щедре Носівське' переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за п'ять попередніх років у зоні Лісостепу на 1,01 т/га або 16,9% та в зоні Полісся на 0,87 т/га або 14,5%. Сорт стійкий до об-

сипання, вилягання та хвороб у зонах Лісостепу та Полісся. Сорт має середній вміст білка в зоні Лісостепу – 12,1% та низький вміст білка в зоні Полісся – 11,1%. Показник зимостійкості в польових умовах – високий.

За результатами дворічних польових та лабораторних досліджень під урожай 2023 року рекомендовано до Реєстру сортів 1 сорт тритикале озимого ‘Златоуст’, заявником якого є Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр’єва НААН України.

Урожайність сорту ‘Златоуст’ переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли

державну реєстрацію за п’ять попередніх років у зоні Лісостепу на 1,82 т/га або 29,7%, у зоні Полісся на 0,79 т/га або 14,8%, висота рослини – 87,4–101,9 см., маса 1000 зерен – 50 г та 46 г, вміст білка в зонах Лісостепу – 11%, Полісся – 11,3%. Сорт стійкий до обсіпання, вилягання та хвороб у зонах Лісостепу та Полісся.

Отже, всі сорти, які рекомендовані до внесення в Реєстр сортів, мають високі господарсько-цінні ознаки та продуктивність.

Ключові слова: тритикале озиме, кваліфікаційна експертиза, урожайність.

УДК: 633.11«324»:631.526.3:631:559(292.485:477)

ЗАЙМА О. А.

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України, вул. Центральна, буд. 68, с. Центральне, Обухівський район, Київська область, 08853, Україна
email: oleksii.zaima@ukr.net

ВРОЖАЙНІСТЬ НОВИХ СОРТІВ ТА ЛІНІЙ ПШЕНИЦІ М’ЯКОЇ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОПЕРЕДНИКІВ ТА СТРОКІВ СІВБИ

Одним із найбільш дешевих і доступних способів підвищення урожайності пшениці озимой є сорт. Досягти генетичного потенціалу сорту на рівні 70–80% можливо за умови дотримання всіх передбачених агротехнологічних заходів (Waheeba A. B., 2017). Тому вивчення впливу попередників на урожайність пшениці озимой є важливим завданням.

Залежно від попередників та погодних умов певного року суттєвий вплив на рівень урожайності зерна пшениці озимой мають строки сівби. Найвищі врожаї зерна можливо одержати за оптимальних строків сівби, що встановлюються з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов, особливостей сорту, агротехніки і погодних умов у передпосівний період (Кривенко А. І. та ін., 2019). Встановлення оптимальних строків сівби для кожного окремого сорту відповідно до конкретних умов вирощування є актуальним, адже різні сорти мають неоднакові біологічні особливості (Nasrallah A., 2020).

Дослідження проводили в 2023–2024 вегетаційному році. Насіння пшениці протруювали протруйником фунгіцидної дії ‘Вінцит Форте SC’, к.с. (1,2 л/т). Норма висіву – 5 млн насінин на 1 га. Посівна площа ділянки 10,5 м², облікова – 8,1 м². Повторність 4-разова. Сівба, фенологічні спостереження та облік урожайності загальноприйняті для випробування сортів пшениці. Стандарт – сорт ‘Подольнка’. Схема досліду включала дослідження таких чинників: попередники (кукурудза/МВС, сидеральний пар (гірчиця біла), гірчиця/насіння, соя, соняшник); строки сівби (25 вересня, 5 і 15 жовтня 2023 р.); сорти і лінії пшениці м’якої озимой (20).

Урожайність сортів пшениці м’якої озимой у 2024 р. в середньому по досліді становила 6,46 т/га з максимумом після попередника гірчиця – 8,06 т/га і мінімумом після попередника соняш-

ник – 4,25 т/га (рис. 1). Зміщення строку сівби з 25 вересня до 15 жовтня по різному впливало на середню врожайність сортів залежно від попередника. Так, після попередника соняшник вищу урожайність (4,51 т/га) отримано за сівби 15 вересня, після кукурудзи, гірчиці та сої (5,61; 8,26 і 7,07 т/га відповідно) – за сівби 15 жовтня, сидерального пару (8,13 т/га) – 5 жовтня.

Після попередника кукурудза на силос сорт ‘Подольнка’ мав середню по строкам урожайність 5,50 т/га, за урожайністю на рівні 5,67–6,68 т/га його переважали лінії ‘Лютесценс (Лют.) 37548’, ‘Лют. 60302’, ‘Лют. 60702’ і сорти ‘МПП Аеліта’ та ‘МПП Відзнака’. У більшості сортів та ліній вищий рівень урожайності формувався за сівби 15 жовтня, лише в сортів ‘МПП Роксолана’ і ‘МПП Довіра’ – за сівби 5 жовтня, сортів ‘МПП Аеліта’, ‘МПП Дарунок’, ‘Подольнка’, ‘МПП Стефанія’ – за сівби в третій декаді вересня.

Після сидерального пару сорт ‘Подольнка’ мав урожайність 7,10 т/га, решта сортів перевищували стандарт. Найвищий рівень врожайності (8,91–9,32 т/га) відмічено в сортів ‘МПП Роксолана’, ‘МПП Ауріка’, ‘МПП Відзнака’ та лінії ‘Лют. 60702’. У більшості сортів урожайність була більша за строку сівби 5 жовтня, у сорту ‘МПП Аеліта’ і лінії ‘Лют. 60302’ – за сівби 15 жовтня, сортів ‘МПП Довіра’, ‘МПП Роксолана’, ‘МПП Відзнака’ і лінії ‘Лют. 60702’ – 25 вересня.

Після гірчиці більший рівень урожайності (8,63–9,17 т/га) отримано в лінії ‘Лют. 60302’, ‘Лют. 60702’ і сортів ‘МПП Ауріка’, ‘МПП Відзнака’ і ‘МПП Роксолана’, при показнику в сорту ‘Подольнка’ – 7,51 т/га. Майже всі сорти та лінії формували більшу урожайність за сівби 15 жовтня, а лінії ‘Ер. 60667’, ‘Ер. 60724’ і сорти ‘МПП Стефанія’, ‘МПП Дарунок’ і ‘МПП Роксолана’ – 25 вересня.

Після попередника соняшник найбільший рівень урожайності 5,04 та 5,35 т/га відмічено в